



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET GLADYSHEVA protiv RUSIJE

(Zahtjev br. 7097/10)

PRESUDA

STRASBOURG

6. prosinca 2011.

Ova presuda je postala konačna temeljem odredbe članka 44. st. 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i ne obvezuje Sud. Za više informacije pogledajte detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

U predmetu Gladysheva protiv Rusije,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel) zasjedajući u vijeću u sastavu:

Nina Vajić, *Predsjednica*,
Anatoly Kovler,
Peer Lorenzen,
Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyeu,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse, *suci*,

i André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 15. studenog 2011.,

donosi slijedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 7097/10) protiv Ruske Federacije što ga je 15. siječnja 2010. ruska državljanka gđa Svetlana Mikhaylovna Gladysheva („podnositeljica zahtjeva“) podnijela Sudu temeljem članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“).

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. I.F. Puzanov, odvjetnik iz Moskve. Rusku vladu („Vlada“) zastupao je g. G. Matyushkin, zastupnik Ruske Federacije pred Europskim sudom za ljudska prava.

3. Podnositeljica zahtjeva žalila se da joj je oduzet posjed stana protivno članku 1. Protokola br 1. uz Konvenciju te da joj je predstojalo iseljenje protivno članku 8. Konvencije.

4. Dana 7. srpnja 2010. predsjednik Prvog odjela odlučio je označiti zahtjev kao prioritetan sukladno pravilu 41. Poslovnika Suda te o istom obavijestiti Vladu. Također je donesena odluka da se osnovanost zahtjeva ispita istovremeno kad i njegova dopuštenost (članak 29. st. 1).

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1973. godine i živi u Moskvi.

6. Dana 28. rujna 2005. podnositeljica zahtjeva kupila je stan u Moskvi, u Novocheryomushkinskaya ulici 59, ukupne površine 37,50 četvornih metara („stan“) u kojem živi zajedno sa svojim sinom rođenim 1998. godine. Prodavatelj stana, g. V., kupio ga je od gđe Ye., koja je vlasništvo

nad predmetnim stanom stekla otkupom. Činjenice koje se odnose na vlasništvo stana prije stjecanja prava vlasništva od strane podnositeljice zahtjeva te naknadnog gubitka tog prava mogu se sažeti kako slijedi.

A. Otkup i stjecanje prava vlasništva

7. Prije otkupa stan je bio u vlasništvu Grada Moskve. Dana 10. rujna 2004. načelnik okruga Yugo-Zapadnyy dodijelio je na korištenje predmetni stan g. M. u sklopu sustava socijalnog stanovanja. M. je potpisao ugovor o socijalnom najmu dana 29. listopada 2004. te je dana 12. studenog 2004. upisan kao glavni i jedini najmoprimac predmetnog stana. Članovi obitelji nisu naznačeni u rješenju o useljenju.

8. Dana 19. studenog 2004. Odjel unutarnjih poslova Cheryomushki u Moskvi registrirao je prebivalište M-ovoj supruzi Ye. na adresi njegova stanovanja. Upis prebivališta načinjen je temeljem M.-ovog pisanog zahtjeva ovjerenog od stane javnog bilježnika R. 17. studenog 2004., a kojem je priložio vjenčani list gđe Ye. i g. M.-a izdan u Kalugi 15. listopada 2004. Identitet Ye. utvrđen je temeljem uvida u putovnicu.

9. Dana 19. prosinca 2004. M. je nađen mrtav. U istrazi je utvrđeno kako je pao kroz prozor te je zaključeno da se radilo o samoubojstvu, obzirom da nisu postojali dokazi koji bi upućivali na ubojstvo. Tom je prilikom utvrđeno kako je M. bivši ovisnik o drogama.

10. Dana 11. veljače 2005. gđa Ye. opunomoćila je g. L. da ju zastupa u svim postupcima vezanim za stan, otkup i upis vlasništva pred nadležnim zemljišno-knjižnim tijelima i tijelima uprave u čijoj je nadležnosti upis prebivališta. Punomoć je ovjerenjena od strane javnog bilježnika gđe S. koja je u javnobilježničkoj klauzuli naznačila kako je gđa Ye. vlastoručno potpisala punomoć u njenoj prisutnosti te je ovjerala potpis i sadržaj iste.

10. Dana 30. ožujka 2005. između Odjela sustava i financiranja stanovanja Grada Moskve (*Департамент жилищной политики и жилищного фонда г. Москвы*, „Stambeni odjel Moskve”) i gđe Y. zaključen je ugovor o socijalnom najmu, a istoga dana i ugovor o otkupu predmetnog stana. U navedenim pravnim poslovima gđu. Ye. zastupao je g. L.

11. Dana 6. svibnja 2005. Državni ured za imovinu Grada Moskve (*Главное управление Федеральной регистрационной службы по г. Москве*) izvršio je upis prava vlasništva predmetnog stana u Državni registar za promet (*Единый государственный реестр прав на недвижимое имущество и сделок с ним*, „Zemljišni registar”) na ime gđe. Ye.

12. Dana 23. svibnja 2005. gđa Ye. prodala je stan g. V. Dana 6. lipnja 2005. u Zemljišni registar upisano je pravo vlasništva u korist g. V.

13. Dana 28. rujna 2005. g. V. prodao je stan podnositeljici zahtjeva. Ugovorom je utvrđena obveza podnositeljice zahtjeva da prodavatelju na

ime kupoprodajne cijene za predmetni stan isplati iznos od 990,000.00 ruskih rublja (RUB), avans u iznosu od 6,000 američkih dolara (USD), te iznos od 1,465,847 RUB na ime troškova adaptacije. Ugovorom je također predviđena obveza prodavatelja da podnositeljici zahtjeva osigura jednaki stan u slučaju da ista izgubi pravo vlasništva zbog razloga i nedostataka koji se odnose na vlasništvo, a koji su postojali prije kupnje predmetnog stana od strane podnositeljice zahtjeva.

14. Prijenos vlasništva upisan je u Državni ured za imovinu Grada Moskve.

15. Podnositeljica zahtjeva preselila je sa sinom u predmetni stan u kojem od tada zajedno žive.

16. Dana 3. svibnja 2007. gđa Ye. je preminula prirodnom smrću.

B. Oспорavanje prava vlasništva podnositeljice zahtjeva i postupak iseljenja

17. Dana 30. siječnja 2008. Odjel za unutarnje poslove Grada Moskve obavijestio je Stambeni odjel Moskve da postoji osnovana sumnja da je prilikom otkupa predmetnog stana počinjeno kazneno djelo prijevare.

18. Točno neodređenog dana u 2008. Stambeni odjel Moskve podnio je tužbu protiv podnositeljice zahtjeva i prijašnjih vlasnika predmetnog stana, g. V. i gđe Ye. U tužbi se navodi kako je naknadno utvrđeno da g. M. i gđa Ye. nikada nisu zaključili brak te da je 1996. godine putovnica na temelju koje je utvrđen identitet gđe Ye. prilikom upisa prebivališta i čitavog postupka otkupa predmetnog stana, prijavljena kao izgubljena; tužbom se od suda zahtijevalo da utvrdi kako je vlasništvo nad predmetnim stanom od strane gđe Ye. stečeno prijevarom te da se ugovor o otkupu predmetnog stana kao i svi pravni poslovi s tim u svezi utvrde ništavim. Podnositeljica zahtjeva podnijela je protutužbu kojom od suda traži utvrđenje prava vlasništva na njezino ime.

19. Dana 25. srpnja 2008. Općinski sud Cheryomushkinskiy u Moskvi odbio je tužbu nadležnih tijela dok je usvojio protutužbu podnositeljice zahtjeva te presudio kako je ista vlasnica predmetnog stana. Sud je u obrazloženju odluke prvenstveno naveo kako je podnositeljica zahtjeva kupila stan u dobroj vjeri (*bona fide* kupac) te da je platila kupovninu. Stoga nije bilo osnove proglasiti ništavima pojedinačne pravne poslove koji se odnose na prijenos prava vlasništva nad predmetnim stanom. Protiv citirane odluke suda nije uložena žalba, te je protekom prekluzivnog roka od deset dana presuda postala pravomoćna i ovršna.

20. Dana 11. kolovoza 2008. podnositeljica zahtjeva prijavila je policiji službenika Stambenog odjela Moskve A.B. za pokušaj iznude iznosa od 50,000 USD koji je isti zatražio od podnositeljice zahtjeva u zamjenu za garanciju da Stambeni odjel Moskve neće ulagati žalbu protiv presude od 25. srpnja 2008. Dana 12. kolovoza 2008. policija je provela tajnu akciju u

kojoj je A.B. uhićen zbog iznuđivanja gore navedenog novčanog iznosa od podnositeljice zahtjeva, a koji je novac u svrhu provođenja akcije i uhićenja pripremljen od strane policije. Dana 10. prosinca 2008. A.B. osuđen je za kazneno djelo ucjene i iznude te mu je određena zatvorska kazna.

21. Stambeni odjel Moskve u međuvremenu je podnio prijedlog za odobrenje produljenja roka za ulaganje žalbe na presudu od 25. srpnja 2008. pozivajući se na činjenicu da je protiv A.B., koji je bio nadležna za rad na predmetu, pokrenut kazneni progon radi čega po predmetu nitko nije postupao i došlo je do propuštanja roka za žalbu. Općinski sud je dana 14. studenog 2008. usvojio prijedlog za odobrenje produljenje roka za podnošenje žalbe. Ročište na kojem se raspravljalo o žalbi održano je pred Gradskim sudom u Moskvi dana 18. prosinca 2008. kojom je prilikom citirani sud ukinuo presudu te predmet vratio na ponovno raspravljanje Općinskom sudu Cheryomushkinskiy kao prvostupanjskom sudu. Gradski sud u Moskvi u obrazloženju ukinde odluke naveo je kako u ponovljenom prvostupanjskom postupku sud mora utvrditi da li se u konkretnom slučaju tužbeni zahtjev odnosi na utvrđenje ništavim konkretnog pravnog posla temeljem članka 167. Građanskog zakona ili se radi o zahtjevu za utvrđenje prava vlasništva sukladno članku 302. citiranog zakona.

22. Dana 15. prosinca 2008. podnijeta je kaznena prijava protiv „nepoznatog počinitelja“ zbog sumnje na kazneno djelo prijevare počinjenog u postupku otkupa predmetnog stana. Podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev da joj se u kaznenom postupku odobri status oštećenika, međutim isti je odbijen s obrazloženjem da je počinjenim kaznenim djelom šteta prouzročena Stambenom odjelu Moskve, a ne podnositeljici. Odluku kojom se odbija zahtjev podnositeljice da u kaznenom postupku sudjeluje kao oštećenik donio je Gradski sud u Moskvi dana 27. srpnja 2009.

23. Dana 9. srpnja 2009. Općinski je sud utvrdio kako je gđa Ye. stekla pravo vlasništva na predmetnom stanu prijevarom. Sud je posebice naglasio kako matični ured ne posjeduje dokumentaciju koja bi upućivala da je ikada sklopljen brak između g. M i gđe Ye. te da je vjenčani list krivotvoren. Imajući to u vidu gđa Ye. nikada nije stekla uvjete da bude prijavljena na adresi g. M.-a odnosno uvjete na temelju kojih bi stekla pravo vlasništva na predmetnom stanu nakon njegove smrti. U odnosu na podnositeljicu zahtjeva sud je utvrdio kako je ista sukladno odredbi članka 302. Građanskog zakona kupila stan u dobroj vjeri. Međutim, sud je utvrdio kako je nezakonitim pravnim poslom – otkupom – povrijeđeno pravo vlasništva i oduzet posjed predmetnog stana Gradu Moskvi kao njegovom zakonitom vlasniku, bez mogućnosti da to spriječi. Dakle, imajući u vidu odredbu članka 302. Građanskog zakona i odluku Ustavnog suda poslovni broj 6-P od 21. travnja 2003., u konkretnom se slučaju radilo o jednoj od propisane dvije iznimke od pravila kojim se propisuje zaštita prava osobe koja je stekla vlasništvo u dobroj vjeri, a kojom je predviđena zaštita prava vlasništva prijašnjeg vlasnika nekretnine. Podnositeljici zahtjeva oduzeto je

pravo vlasništva te je istovremeno utvrđeno kako je zakoniti vlasnik stana Grad Moskva. Sud je donio rješenje kojim se podnositeljici zahtjeva nalaže prisilno iseljenje iz predmetnog stana bez prava na naknadu štete ili osiguranja zamjenskog stanovanja. Podnositeljica zahtjeva uložila je žalbu protiv citirane odluke.

24. Dana 21. prosinca 2009. pravobranitelj Grada Moskve uputio je dopis gradonačelniku pozivajući ga da razmotri dodjeljivanje socijalnog najma na predmetnom stanu podnositeljici zahtjeva. Međutim, 19. siječnja 2010. Stambeni odjel Moskve dostavio je negativan odgovor navodeći kako bi na taj način bio narušen red prvenstva na listi čekanja.

25. Dana 12. veljače 2010. istražni organ odlučio je podnositeljici zahtjeva dodijeliti status oštećenika u kaznenom postupku te istu u tom svojstvu saslušati. Međutim, 23. ožujka 2011. istražni je organ, odlučujući o zahtjevu državnog odvjetništva, ukinulo tu odluku kao neosnovanu.

26. Istraga je obustavljena iz razloga što nije identificiran počinitelj kaznenog djela prijevare u konkretnom slučaju. Spis je međutim sadržavao određen dokazni materijal na temelju kojeg su sudovi mogli utvrditi da je otkup predmetnog stana bio nezakonit. Između ostaloga, iz sadržaja spisa nedvojbeno proizlazi da je gđa Ye. prijavila prebivalište na adresi predmetnog stana, zatim otkupila i naposljetku isti prodala g. V. koristeći se putovnicom koja je 1996. prijavljena kao izgubljena. Spisu je također priležio dopis Matičnog ureda Kaluga u kojem se navodi kako ne postoje podaci da su g. M. i gđa Ye. 2004. godine sklopili brak. Nadležni ured Kaluga izvijestio je istražitelje kako je gđa Ye. imala prijavljeno prebivalište u Kalugi sve do svoje smrti 2007. Spisu je također priležio dopis javne bilježnice R. koja je izvijestila istražitelje da u njezinoj bazi podataka nije zaveden zahtjev gđe Ye. te je osporila ovjeru i potvrdu istog.

27. Dana 13. svibnja 2010. Gradski sud u Moskvi, kao sud najviše instance, odbio je žalbu protiv presude od 9. srpnja 2009.

28. Podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev za odgodu izvršenja presude u dijelu koji se odnosi na iseljenje. Dana 22. srpnja 2010. sud je donio odluku kojom se usvaja zahtjev podnositeljice te se iseljenje odgađa do 1. veljače 2011. Taj je rok kasnije produžen do 1. lipnja 2011.

29. Dana 14. prosinca 2010. zamjenik Glavnog državnog odvjetnika zatražio je od Vrhovnog suda da u postupku revizije iznova razmotri slučaj podnositeljice zahtjeva. Smatrao je kako je ukidanje prava vlasništva podnositeljice zahtjeva nezakonito i neopravdano. Prvenstveno, isti je tvrdio da je sud pogrešno primijenio materijalno pravo s obzirom da se odredba članka 302. st. 1. Građanskog zakona kojom se propisuje povrat prava vlasništva prijašnjem vlasniku kojem je oduzeto iako nikada nije s namjerom raspolagao istim, ne može primijeniti u konkretnom slučaju podnositeljice zahtjeva. Ukazao je na činjenicu da je Stambeni odjel Moskve bio stranka ugovora o otkupu predmetnog stana te je kao takav mogao i morao biti svjestan svih okolnosti; Odjel nikada nije tvrdio niti

dokazao da je službena osoba nadležna za zaključenje predmetnog ugovora prekoračila svoje službene ovlasti niti postupila protivno uputama. Slijedom iznijetoga ne može se tvrditi da je Odjel predmetnom nekretninom raspolagao bez namjere da istu otuđi. Dakle, podnositeljica zahtjeva kao osoba koja je stan kupila u dobroj vjeri nije bila dužna vratiti stran prijašnjem vlasniku odnosno Gradu Moskvi. Nadalje, zamjenik Glavnog državnog odvjetnika smatrao je kako spornim sudskim odlukama nisu uravnoteženi javni interes i zakonska prava i interes podnositeljice zahtjeva, a pritom imajući u vidu da su pojedinačna prava građana sukladno Ustavu prioriteta. Zbog kaznenog djela prijevare počinjenog od strane treće osobe samohrana majka i njezino dijete primorani su prisilno iseliti iz stana bez prava na naknadu ili alternativni smještaj. Napomenuo je kako podnositeljica zahtjeva nema drugo mjesto za stanovanje te da je čitava njezina ušteđevina iskorištena za kupnju predmetnog stana i pokrivanje troškova sudskih postupaka. Naposljetku, istaknuo je kako su sudovi prekoračili svoje ovlasti primjenom članka 302. Građanskog zakona u svezi s člankom 167. na koje se pozivao tužitelj, te kako su prilikom dosuđivanja premašili zahtjev postavljen u tužbi.

30. Dana 24. prosinca 2010. Vrhovni je sud odbio zahtjev zamjenika Glavnog državnog odvjetnika da se predmet iznova razmotri u revizijskom postupku. Sud je naveo kako status podnositeljice zahtjeva kao *bona fide* kupca nikada nije bio sporan. Međutim, Vrhovni sud je smatrao kako su sudovi pravilnom primjenom materijalnog prava usvojili tužbeni zahtjev tužitelja. Sud je dodao kako podnositeljica zahtjeva može tužiti za štetu g. V.

31. Dana 31. svibnja 2011. Općinski sud Cheryomushkinskiy u Moskvi odbio je zahtjev podnositeljice za daljinom odgodom ovrhe presude od 9. srpnja 2009. navodeći da je ista već dva puta odgođena te da nema osnove za daljnju odgodu.

32. Dana 30. lipnja 2011. pravobranitelj Grada Moskve uputio je dopis moskovskom gradonačelniku upozoravajući ga na sve veći broj slučajeva u kojima je Grad Moskva oduzimala stanove *bona fide* kupcima zbog nepravilnosti u postupcima otkupa prijašnjih vlasnika; pritom nikome nisu isplaćena naknada štete ili osiguran zamjenski stan. Po njegovom mišljenju pogrešan je stav koji su u smislu članka 302. st. 1. Građanskog zakona zauzeli sudovi navodeći da je u tim slučajevima pravo vlasništva prijašnjem vlasniku oduzeto „bez da je isti imao namjeru dobrovoljno raspolagati nekretninom“. Naglasio je kako je otkup pravni postao u kojem je sudjelovala država zastupana po državnim službenicima čija je dužnost bila poduzeti sve potrebne provjere kako bi se osigurala procesna ispravnost otkupa. Država snosi odgovornost ukoliko državni službenici nisu postupili na taj način. U svakom slučaju, propust utvrditi isprave krivotvorenima ne može se okarakterizirati kao prijenos vlasništva bez vlasnikove namjere da otuđi predmetnu nekretninu. Ukazao je kako je slučaj podnositeljice

zahtjeva ishod očito pogrešnog i nepravednog tumačenja zakona od strane sudova u Moskvi. Istog dana uputio je dopis Uredu državnog odvjetnika Moskve i ravnatelju Odjela unutarnjih poslova Moskve u kojem opisuje slučaj podnositeljice zahtjeva pozivajući ih na iscrpnu istragu svih sličnih slučajeva prijevare te na razmatranje dodjele statusa oštećenika podnositeljici zahtjeva u kaznenom postupku.

33. Iz posljednjeg očitovanja podnositeljice zahtjeva proizlazi kako ista još uvijek nije prisilno iseljena međutim da smatra kako je takvo iseljenje predstojeće.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I SUDSKA PRAKSA

34. Sukladno odredbama Građanskog zakona prijašnji vlasnik može osporavati pravo vlasništva drugom vlasniku na dva načina:

Članak 167. Opće odredbe o posljedicama nevaljanog pravnog posla temeljem kojeg je stečeno pravo vlasništva

“1. Nevaljani pravni posao neće proizvoditi pravne učinke, osim one koji se odnose na ništavost, te će se smatrati ništavim od trenutka njegova zaključenja.

2. Ukoliko se pravni posao proglašni ništavim, svaka je ugovorna strana dužna protivnoj strani vratiti ono što je na ime tog pravnog posla primila, a ukoliko povrat nije moguće izvršiti u naravi (u slučajevima u kojima se pravni posao odnosi na pravo vlasništva, izvođenje radova ili pružanje usluga) povrat primljenog izvršit će se u novcu – ukoliko zakon ne propisuje drugačije posljedice proglašenja pravnog posla ništavim. .

3. Ukoliko iz sadržaja osporenog pravnog posla proizlazi da učinci istog mogu prestati samo *ex nunc* sud će, kad utvrdi pravni posao nevaljanim, isti proglasiti ništavim te od tog trenutka pravni posao više neće proizvoditi pravne učinke.”

Članak 302. Povrat prava vlasništva od *bona fide* stjecatelja

“1. Ukoliko je pravo vlasništva stečeno na temelju naplatnog pravnog posla od osobe koja nije bila ovlaštena raspolagati nekretninom (nevlasnika), a stjecatelj to nije znao niti je mogao znati (*bona fide* stjecatelj ili stjecatelj u dobroj vjeri), stvarni vlasnik nekretnine ovlašten je od stjecatelja zahtijevati povrat prava vlasništva i to u slučajevima kada su stvarni vlasnik ili osoba koja je od stvarnog vlasnika stekla vlasništvo izgubili pravo vlasništva, ili ako je nekome od njih to pravo oduzeto odnosno ukoliko je na bilo koji drugi način došlo do prijenosa prava vlasništva na drugu osobu bez da su stvarni vlasnik ili osoba koja je od stvarnog vlasnika stekla vlasništvo raspolagali nekretninom s namjerom da je otuđe.

2. Ukoliko je pravo vlasništva stečeno nenaplatnim pravnim poslom od osobe koja nije bila ovlaštena raspolagati nekretninom, vlasnik je u svakom slučaju ovlašten zahtijevati povrat prava vlasništva.

3. Od *bona fide* stjecatelja ne može se zahtijevati naknada štete ni plodovi .”

35. U svojoj odluci poslovni broj 6-P od 21. travnja 2003., Ustavni je sud članak 167. Građanskog zakona protumačio na način da ta odredba onemogućava prijašnjeg nositelja prava vlasništva da tužbom zahtijeva od strane *bona fide* stjecatelja priznanje prava vlasništva osim ukoliko nije drugačije propisano. Umjesto toga, tužbu radi utvrđenja ranijeg prava vlasništva (*виндикационный иск*) moguće je podnijeti sukladno odredbi članka 302. Građanskog zakona ukoliko su ispunjeni uvjeti propisani u stavku 1. i 2. citiranog članka, a prvenstveno ukoliko je do prijenosa prava vlasništva došlo iako stvarni vlasnik nije raspolagao nekretninom s namjerom da ju otuđi ili ako je pravo vlasništva stečeno besplatnim pravnim poslom.

36. Vrhovni sud Ruske Federacije i Vrhovni trgovački sud Ruske Federacije su na održanoj plenarnoj sjednici razradili daljnje tumačenje članka 302. Građanskog zakona i to u drugom stavku točke 39. zajedničke presude poslovni broj 10/22 od 29. travnja 2010. u dijelu pod naslovom „Određena pitanja koja se pojavljuju u sudskoj praksi u pogledu rješavanja sporova vezanih uz zaštitu prava vlasništva i drugih stvarnih prava“ te u presudi Ustavnog suda poslovni broj 188-O-O od 27. siječnja 2011. Prvenstveno su smatrali kako nevaljanost pravnog posla nije nužno povezana s namjerom vlasnika da otuđi nekretninu ili na drugi način njome raspolaze. U presudi Ustavnog suda po tom se pitanju navodi:

“... nesigurnost zakonske odredbe [uključujući članka 302.] na koje je ukazao tužitelj uklonjena je tumačenjem usvojenim na plenarnoj sjednici Vrhovnog suda Ruske Federacije i Vrhovnog trgovačkog suda Ruske Federacije te je sadržano u drugom stavku točke 39. [presude od 29. travnja 2010., br. 10/22]: ‘nevaljanost pravnog posla na temelju kojeg je došlo do prijenosa prava vlasništva ne mora nužno značiti da nije postojala volja vlasnika da prenese pravo vlasništva na drugoga; dužnost je suda utvrditi da li je vlasnik s namjerom prenio pravo vlasništva na drugu osobu’.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

37. Podnositeljica zahtjeva žalila se da joj je oduzeto vlasništvo protivno članku 1. Protokola 1. uz Konvenciju, koji glasi:

Članak 1. Protokol br. 1 (zaštita vlasništva)

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

A. Tvrdnje stranaka

1. Vlada

38. Vlada je osporila dopuštenost i osnovanost zahtjeva podnositeljice. Prvenstveno je tvrdila kako je nezahvalna situacija u kojoj se zatekla podnositeljica zahtjeva isključivo nastala radnjom fizičke osobe, gđe Ye. koja je prijevarom stekla vlasništvo nad predmetnim stanom kojeg je potom nezakonito prodala g. V.. Vlasništvo je od strane gđe Ye. stečeno protupravno temeljem krivotvorenih isprava uslijed čega je Stambeni odjel Moskve lišen prava vlasništva nad predmetnom nekretninom bez da je istom raspolagao u namjeri da ju otuđi. Grad Moskva poput svakog drugog vlasnika ima pravo sukladno odredbi članka 302. Građanskog zakona tužbom protiv kasnijeg stjecatelja zahtijevati priznanje prava vlasništva. Vlada je istaknula da se zahtjev za zaštitu vlasništva temeljio na vlasničkoj tužbi *rei vindicatio* kakvu je poznavalo rimsko pravo, a koja je predviđena i ruskim pravom.

39. Vlada je nadalje tvrdila da članak 1. Protokola br. 1 nije primjenjiv u ovom predmetu. Pozvala se na sudsku praksu Suda kojom je utvrđeno da se predmetni članak ne odnosi na uređenje građanskih prava stranaka primjenom odredaba privatnog prava. Odluke domaćih sudova sukladno propisima privatnog prava ne mogu se smatrati neopravdanim zadiranjem države u vlasnička prava jedne od stranaka. Vlada se pozvala na presudu *Zhukovskiye protiv Rusije* (br. 23166/04, 13. siječnja 2011.) i na dvije odluke na koje se u citiranoj presudi poziva, *Kuchař i Štis protiv Republike Češke* ((odluka.), br. 37527/97, 21. listopada 1998.), te *S.Ö., A.K., Ar.K. i Y.S.P.E.H.V. protiv Turske* ((odluka.) br. 31138/96, 14. rujna 1999.)) i tvrdila je da je predmet raspravljanja u konkretnom slučaju privatno-pravne prirode s obzirom da se odnosi na ugovor o kupoprodaji zaključen između podnositeljice zahtjeva i g. V. Vlada je tvrdila kako država nije sudjelovala u predmetnoj kupoprodaji niti je utjecala na stranke da zaključe kupoprodajni ugovor. Stoga upravo stranke kupoprodajnog ugovora moraju snositi pravne posljedice zaključenja predmetnog pravnog posla. Vlada je slijedom iznijetoga zatražila od Suda da proglasi zahtjev nedopuštenim *ratione materiae*.

40. Vlada je nadalje dovela u pitanje tvrdnju da je podnositeljica zahtjeva stekla pravo vlasništva u dobroj vjeri, a kako je isticala u postupcima pred domaćim sudovima. Tvrdili su da bi svaka osoba posumnjala u postupanje g. V. koji je nedugo nakon kupnje predmetnog stana isti prodao. Vlada je također sugerirala da je podnositeljica zahtjeva

zasigurno bila u zavjeri s bivšim službenikom Stambenog odjela Moskve A.B.-om, koji je kasnije osuđen za kazneno djelo ucjene jer je od podnositeljice pokušao iznuditi mito u zamjenu za garanciju da Odjel neće ulagati žalbu i sudjelovati u sporu glede predmetne nekretnine (vidi st. 21. gore). Da je tome tako, to bi značilo da je podnositeljica zahtjeva uključena u protuzakonite aktivnosti glede predmetnog stana radi čega ne može uživati pravnu zaštitu. Osim toga, nedostatak postupanja u dobroj vjeri same podnositeljice zahtjeva dokazuje, po mišljenju Vlade, i činjenica da su stranke ugovorile obročnu otplatu kupoprodajne cijene za predmetni stani (vidi st. 14. gore) u tri jednaka dijela i to na način da ne prelaze iznos od 1,000,000 RUB na koji se sukladno ruskim pozitivnim propisima ne može obračunati porez na dohodak. Vlada je tvrdila kako je podnositeljica zahtjeva takvim postupanjem počinila prekršaj utaje poreza i time pokazala „zlu namjeru“ zajedno s drugim sudionikom kupoprodaje predmetnog stana radi čega je sporna kupoprodaja u cijelosti nezakonita te bi se „sve stečeno na ime iste... trebalo vratiti Ruskoj Federaciji“.

41. Vlada je nadalje ustvrdila da status *bona fide* kupca ni u kom slučaju ne može štititi podnositeljicu zahtjeva od posljedica propisanih odredbom članka 302. Građanskog zakona s obzirom da je Stambeni odjel Moskve lišen vlasništva predmetnog stana bez da ga je isti ikada namjeravao otuđiti.

42. Nastavno, Vlada je ukazala da kupoprodajni ugovor zaključen između podnositeljice zahtjeva i g. V. sadrži jamstvo za slučaj da pravo vlasništva podnositeljice zahtjeva bude dovedeno u pitanje ako se naknadno utvrdi postojanje okolnosti koje ograničavaju ili umanjuju njegovo pravo vlasništva (ibid.), a koje strankama nisu bile poznate u trenutku zaključenja ugovora. Vlada je citiranu odredbu ugovora opisala kao „vrlo neobičnu pa čak i čudnu“ te je predložila Sudu da istu tumači kao dokaz da je podnositeljica zahtjeva u trenutku zaključenja ugovora o kupoprodaji znala ili morala znati da je pravo vlasništva prodavatelja potencijalno upitno. Vlada je nadalje tvrdila kako podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaće pravne lijekove s obzirom da nije ostvarila svoje pravo jamstva iz kupoprodajnog ugovora u postupku protiv g. V.

43. U pogledu osnovanosti zahtjeva, Vlada je ustvrdila kako je miješanje u vlasnička prava podnositeljice zahtjeva bilo legitimno radi zaštite prava i interesa drugih, osobito ljudi koji su se nalazili na listi čekanja za dodjelu socijalnog smještaja. Vlada je istakla da države članice samostalno uređuju socijalnu i ekonomsku politiku pa tako i pitanje socijalnog stanovanja. U konkretnom slučaju Vlada je smatrala kako je dužnost Stambenog odjela Moskve bila uspostaviti pravo vlasništva na dotičnom stanu radi osiguranja nužnog smještaja potrebitima. Oduzimanje prava vlasništva je stoga bilo nužno i nije predstavljalo pretjeran individualan teret za podnositeljicu jer se u postupak na njenu stranu umiješalo državno odvjetništvo koje je podnijelo zahtjev za preispitivanje sudske odluke. Štoviše, podnositeljici zahtjeva je barem za određeno vrijeme bio odobren status oštećenika u kaznenom

postupku koji se vodio radi prijevare. Naposljetku, prisilno iseljenje podnositeljice zahtjeva bilo je odgođeno s obzirom na zastoj postupanja po rješenju o ovrsi temeljem kojeg je ista trebala iselit iz dotičnog stana.

2. Podnositeljica zahtjeva

44. Podnositeljica zahtjeva osporila je navode Vlade te je ustrajala kod svojih tvrdnji. Prvenstveno je isticala kako su joj prava zajamčena Konvencijom povrijeđena od strane države, a ne privatnih osoba.

45. Nadalje, podnositeljica zahtjeva tvrdila je kako je predmetni stan stekla u dobroj vjeri te se pozvala na odluke domaćih sudova kojima je utvrđen njezin status *bona fide* kupca. Istakla je kako njezino pravo vlasništva proizlazi iz prava vlasništva gđe Ye. koje je istoj dodijeljeno od strane državnih tijela u postupku otkupa društvenog vlasništva. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da su nadležne vlasti po razmatranju zahtjeva za prijavu prebivališta gđe. Ye. dozvolile istoj da se prijavi na adresu svog supruga g. M. te su joj potom u postupku otkupa dodijelili vlasništvo predmetnog stana, pa stoga podnositeljica nije imala razloga sumnjati u valjanost prava vlasništva ranijeg vlasnika.

46. Podnositeljica zahtjeva oštro je opovrgnula optužbe da je počinila bilo kakvo kazneno djelo ili da se udružila s državnim službenicima, posebno A.B.-om, radi počinjenja kaznenog djela te da je zajedno s g. V. postupala prijevarno u svrhu izbjegavanja svoje porezne obveze. Navela je kako je dotični stan kupila za vlastitu uporabu te da je u istom živjela sa sinom, te kako je udovoljila svim zakonskim pretpostavkama da stekne zakonito pravo vlasništva. Činjenica da je stan prodan ubrzo nakon što ga je g. V. kupio po mišljenju podnositeljice zahtjeva nije neuobičajena pojava obzirom da ljudi zbog investiranja kupuju nekretnine koje potom, kada postignu veću tržišnu vrijednost, preprodaju. G. V. ispitan je u istražnom postupku; međutim zbog nedostatka dokaza da je isti počinio kazneno djelo prijevare nadležna tijela nisu pokrenula postupak protiv njega. Podnositeljica zahtjeva nije imala razloga posumnjati da g. V. prilikom kupnje i zatim prodaje nije postupao u dobroj vjeri. Podnositeljica zahtjeva nikada nije bila pod istragom radi počinjenja nekog kaznenog djela te su navodi Vlade u tom smislu u cijelosti neosnovani.

47. Nadalje, podnositeljica zahtjeva osporavala je tvrdnju da je otkup predmetnog stana od strane gđe Ye. izvršen bez namjere Stambenog odjela Moskve da raspolaže nekretninom na način da joj ustupi pravo vlasništva. Svako eventualno prijevarno postupanje od strane gđe Ye. ili druge osobe koja je poduzimala radnje u njezino ime i za njezin račun nije od utjecaja za postojanje odnosno nepostojanje namjere Stambenog odjela Moskve da otuđi nekretninu i time ustupi pravo vlasništva drugome. Nikada nije dokazano da je službena osoba koja je bila zadužena za otkup dovela u pitanje svoja ovlaštenja odnosno da je potpis gđe Ye. bio krivotvoren. Slijedom iznijetog, sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo

odnosno odredbu članka 302. Građanskog zakona te dodijelili stan Stambenom odjelu Moskve. Podnositeljica zahtjeva mišljenja je kako je u svakom slučaju prijevarno postupanje tijekom otkupa moralo uključivati i državne službenike uključene u taj postupak; sporne krivotvorene isprave lako su se mogle provjeriti, a nadležna službena tijela bila su sukladno zakonu dužna ispitati istinitost isprava; prema tome, svjesno su prihvatili krivotvorene isprave. Međutim, uključenost državnih službenika u prijevaru nikada nije dokazana u kaznenom postupku, radi čega je nemoguće protiv istih pokrenuti bilo kakav postupak.

48. Podnositeljica zahtjeva nadalje je navela kako je gubitkom stana na nju postavljen prekomjeren individualni teret. Bez obzira na miješanje Ureda Glavnog državnog odvjetnika radi odgode ovrhe presude i iseljenja, podnositeljica zahtjeva će biti primorana u bliskoj budućnosti iseliti iz stana. Smatrala je neutemeljenim i nerazmjernim da joj nakon što je već platila punu tržišnu cijenu bude oduzeto pravo vlasništva predmetnog stana i to iz razloga koji se ne mogu pripisati njoj da bi se potom ponovno našla u situaciji da na tržištu plaća troškove stanovanja, što si svakako nije mogla priuštiti.

49. Konačno, podnositeljica zahtjeva ustvrdila je kako kaznena istraga zbog prijave ne bi bila od nikakvog utjecaja s obzirom da je mogućnost prikupljanja dokaza nakon smrti g. M. i gđe Ye. uvelike otežana. Pored toga, istoj je oduzet status oštećenika u kaznenom postupku radi čega je onemogućena učinkovito sudjelovati u postupku.

B. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

50. Sud je naveo kako je Vlada istakla dva razloga zbog kojih bi zahtjev valjalo proglasiti nedopuštenim. Sud će ispitati navedene razloge kako slijedi.

(a) Primjena članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

51. Vlada je tvrdila kako se u konkretnom slučaju ne može primijeniti članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju s obzirom da je riječ o privatno pravnom sporu. Doista, Sud je ranije istaknuo kako teoretski nije nadležan za rješavanje sporova privatno-pravne prirode, te će prvenstveno ispitati da li se u konkretnom slučaju podnositeljice zahtjeva radi o sporu takve vrste.

52. Sud u prvom redu primjećuje kako je Vlada kao predmet raspravljanja u ovom postupku naznačila spor između podnositeljice zahtjeva i g. V., a koju tezu Sud ne može prihvatiti. Sud smatra kako iz odluka domaćih sudova nedvojbeno proizlazi da je upravo Stambeni odjel Moskve u ime Grada Moskve podnio tužbu protiv podnositeljice zahtjeva;

prema tome riječ je o sporu između podnositeljice zahtjeva i općinskog tijela. Prema tome, slučaj podnositeljice zahtjeva ne može se, a kako je to tvrdila Vlada, usporediti s predmetima *Zhukovskiye* i *Kuchař i Štis*, citiranim gore, s obzirom da se ta dva predmeta odnose na sporove između fizičkih osoba.

53. Sud nadalje navodi da se pod određenim okolnostima spor između države ili općine i fizičke osobe može smatrati građansko-pravnim sporom kao što je to bio slučaj u predmetu *S.Ö., A.K., Ar.K. i Y.S.P.E.H.V.*, a kako to tumači Vlada u gornjim navodima. U spomenutom predmetu u građanskoj se parnici raspravljalo o nasljeđivanju u kojem se kao jedan od nasljednika javlja Državna riznica, a u kojem je Sud zauzeo mišljenje da je položaj Državne riznice kao zakonskog nasljednika jednak položaju fizičke osobe koja nasljeđuje. U tom je slučaju Sud zaključio da su domaći sudovi primijenili privatno pravo u građanskom sporu, a kako takvo postupanje nije bilo proizvoljno niti nepravično Sud je predmetni zahtjev koji se pozivao na povredu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju proglasio nedopuštenim.

54. Međutim, u konkretnom slučaju podnositeljice zahtjeva Sud ne može predmet spora opisati kao onim isključivo građansko-pravne prirode. Ključni dio presude od 9. srpnja 2009. odnosi se na utvrđenu prijevaru u slučaju gđe Ye. i to u pogledu prijave prebivališta, socijalnog najma i otkupa. Na temelju te utvrđene činjenice sud je zaključio kako pravo vlasništva predmetnog stana pripada Gradu Moskvi. Drugim riječima, oduzimanje vlasništva podnositeljici zahtjeva posljedica je utvrđenja domaćih sudova kako je u konkretnom slučaju došlo do nezakonitog oduzimanja posjeda i prava vlasništva općini.

55. Sud primjećuje kako su domaći sudovi utvrdili da je gđa Ye. odnosno osoba koja se predstavljala njezinim imenom prijavila prebivalište na adresi stana, ostvarila na njemu socijalni najam te ga potom otkupila koristeći se krivotvorenim ispravama.

56. Sud napominje kako je za otkrivanje prijave kod prijave prebivališta kao administrativnog pitanja odgovorno tijelo za izdavanje putovnica Ministarstva unutarnjih poslova. Isto tako, dodjelu socijalnog najma uređuje Zakon o stanovanju u okviru politike socijalne skrbi, a ne Građanski zakon, a isto je u nadležnosti Stambenog odjela Moskve, podružnice općine Moskva. Upravo u djelokrug tog tijela spadaju pitanja otkupa stanova u društvenom vlasništvu u okviru postupka otkupa kao složenog područja na koje se primjenjuju propisi i javnog i privatnog prava. U kontekstu ovog slučaja dužnost Odjela bila je provjeriti uvjete za stjecanje prava na otkup predmetnog stana u okviru zakonskih propisa te osigurati zakonit prijenos prava vlasništva iz državnog u privatno. Odjel je u tom smislu postupao u svojstvu države, a ne u svojstvu osobe privatnog prava koja zaključuje ugovor s drugom fizičkom osobom.

57. Sud stoga smatra da predmet spora i materijalno pravo koje se primjenjuju u konkretnom slučaju, spadaju, *inter alia*, u područje javnog

prava i uključuju državu kao osobu javnog prava, a ne osobu privatnog prava u obvezno pravnom odnosu.

58. U svjetlu gore navedenog, Sud zaključuje da se predmet spora u ovoj pravnoj stvari ne može smatrati sporom između osoba privatnog prava. Slijedom iznijetog, Sud odbacuje prigovor Vlade glede neprimjenjivosti članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u ovom predmetu.

(b) Navodna neiscrpljenost domaćih pravnih lijekova

59. Drugi prigovor Vlade usmjeren je na navodni propust podnositeljice zahtjeva da iscrpi domaće pravne lijekove, a koji se ogleda u činjenici da ista nije tužila g. V. za štetu zbog gubitka prava vlasništva.

60. Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva tvrdila da je žrtva povrede prava na mirno uživanje vlasništva koje joj je oduzeto pravomoćnom i ovršnom sudskom presudom. Nadalje, Sud je utvrdio kako ista u skladu s ruskim pravom, a obzirom na navedenu presudu, ne može na drugi način zahtijevati utvrđivanje vlasništva u njezinu korist.

61. Sud je nastavno naveo kako u spisu nema podataka o tome da je podnositeljica zahtjeva tužila g. V. za štetu odnosno da to planira učiniti. Međutim, Sud smatra da mogućnost utuženja radi naknade štete ne može utjecati na status žrtve podnositeljice zahtjeva u smislu povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju; niti se može smatrati potrebnim za ispunjenje uvjeta iscrpljenja domaćih pravnih lijekova u smislu članka 35. st. 1. Konvencije. Šteta koju bi ista mogla ostvariti u postupku protiv g. V. može se uzeti u obzir prilikom odmjeravanja samog miješanja i visine štete koja će podnositeljici zahtjeva biti dosuđena u ovom postupku sukladno članku 41. Konvencije ukoliko Sud utvrdi da je u konkretnom slučaju došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

(c) Zaključak

62. Sud zaključuje da ova pritužba nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. st. 3. Konvencije. Nadalje, utvrđuje kako ista nije nedopuštena ni po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenom.

2. Osnovanost

(a) Osnovna načela

63. Sud se poziva na sudsku praksu kojom je uređena primjena članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, odnosno primjena osnovna tri pravila sadržana u toj odredbi (vidi, *mutatis mutandis*, *J.A. Pye (Oxford) Ltd i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 44302/02, st. 52., ECHR 2007.-.; *Bruncrona protiv Finske*, br. 41673/98, st. 65.-69., 16. studeni 2004.; i *Broniowski protiv Poljske* [GC], br. 31443/96, st. 134., ECHR 2004-V).

64. Sud ponavlja kako miješanje, da bi bilo u skladu s općim pravilom članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, mora udovoljavati načelu zakonitosti i mora biti razmjerno legitimnom cilju koji se njime nastoji postići (vidi primjerice, *Beyeler protiv Italije* [GC], br. 33202/96, st. 108.-14., ECHR 2000-I).

65. Miješanje u mirno uživanje vlasništva zahtijeva pravičan odnos ravnoteže između potreba javnog interesa i zaštite temeljnih prava pojedinca. Važnost postizanja te ravnoteže ogleda se u strukturi članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u cjelini, koju treba tumačiti u svjetlu općeg načela proglašenog u prvoj rečenici. Osobito treba postojati razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja što ga se željelo ostvariti kroz bilo koju mjeru kojom se neka osoba lišava svog vlasništva ili mu se ono ograničava. Visina naknade sukladno mjerodavnom pravu procjenjuje se ovisno o tome da li su poduzete mjere miješanja pravično razmjerne odnosno da li je istima nametnut nerazmjeran i prekomjeran teret na podnositeljicu zahtjeva (vidi *Former King of Greece i ostali protiv Grčke* [GC], br. 25701/94, st. 89., ECHR 2000-XII).

66. Prema tome, oduzimanje vlasništva bez nadoknade u razumnoj vezi s vrijednošću vlasništva predstavlja nerazmjerno miješanje u smislu članka 1. Protokola br. 1. Međutim, ova odredba ne jamči pravo na naknadu vrijednosti u punom iznosu jer u određenim okolnostima legitimni 'javni interes' nalaže naknadu vrijednosti manju od pune tržišne vrijednosti vlasništva (vidi, *mutatis mutandis*, *Papachelas protiv Grčke* [GC], br. 31423/96, st. 48., ECHR 1999-II).

67. Iako člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju nije izričito propisan sam postupak, pojedincu mora biti omogućeno da u postupku pred nadležnim tijelom utvrđuje da li su poduzetim mjerama miješanja povrijeđena prava zajamčena predmetnim člankom. Prilikom ocjene te činjenice mora se voditi računa o primjenjivim procesnim propisima (vidi, *mutatis mutandis*, *Jokela protiv Finske*, br. 28856/95, st. 45., ECHR 2002-IV).

(b) Primjena navedenih načela u ovoj pravnoj stvari

(i) Postojanje "vlasništva"

68. Sud primjećuje da se podnositeljica zahtjeva uselila u predmetni stan nakon što ga je, sukladno zakonski propisanim uvjetima i postupku, kupila od g. V. Ista je postala zakoniti vlasnik stana, a vlasništvo joj je priznato od strane države, stambeno-komunalnih organa i tijela zaduženih za upis prebivališta. Slijedom iznijetog, taj stan predstavlja njezino „vlasništvo” u smislu 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

(ii) Postojanje i priroda miješanja

69. Sud zapaža da Vlada smatra kako sudske odluke donijete u pravnoj stvari podnositeljice zahtjeva ne predstavljaju miješanje u njezina prava zajamčena člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, već da su predmetne odluke rezultat spora privatno-pravne prirode, a koju je tvrdnju Sud ispitao kao prethodno pitanje i potom odbacio (vidi stavak 52.-58. gore). Sud utvrđuje kako je u predmetnom slučaju nesumnjivo došlo do miješanja u vlasnička prava podnositeljice.

70. Što se tiče prirode miješanja, Sud smatra da složenost pravne situacije u ovom slučaju onemogućava precizno svrstavanje miješanja u pojedinu kategoriju: s jedne strane, podnositeljica zahtjeva smatrala se zakonitim vlasnikom stana od trenutka kupnje i njezino pravo vlasništva gotovo tri godine nije bilo dovedeno u pitanje, a s druge strane sudovi su utvrdili da Grad Moskva nikada nije prestao biti jedinim i isključivim vlasnikom predmetnog stana. U svakom slučaju, Sud smatra da nije potrebno odlučivati o tome da li se u ovom slučaju primjenjuje druga rečenica prvog stavka članka 1. Protokola br. 1. Dugogodišnji je stav Suda da situacija predviđena u drugoj rečenici prvoga stavka članka 1. predstavlja samo primjer miješanja u pravo na mirno uživanje vlasništva koje je zajamčeno u pravilu utvrđenom u prvoj rečenici predmetnog članka. Sud stoga smatra da bi valjalo ispitati zahtjev u svjetlu tog općeg pravila (vidi *Beyeler*, gore, st. 106.; *Gashi protiv Hrvatske*, br. 32457/05, st. 27.-31., 13. prosinca 2007., i *Đokić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 6518/04, st. 57.-58., 27. svibnja 2010.).

(iii) Je li miješanje bilo predviđeno zakonom

71. Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva osporavala zakonitost oduzimanja prava vlasništva nad predmetnim stanom. Prvenstveno je ukazala na pogrešnu primjenu članka 302. st. 1. Građanskog zakona, te je osporavala tvrdnju da je Grad Moskva lišen posjeda i vlasništva stana iz razloga što Stambeni odjel Moskve nije imao namjeru raspolagati stanom. Da sudovi nisu primijenili citiranu odredbu u njezinom slučaju, ista bi uživala zaštitu kao *bona fide* kupac.

72. Sud primjećuje da članak 302. st. 1 Građanskog zakona predviđa povrat prava vlasništva od *bona fide* kupca, pod uvjetom da vlasnik odnosno nositelj vlasničkih prava izgubi vlasništvo bez da je ikada nekretninom raspolagao u namjeri da je otuđi. Na plenarnoj sjednici Vrhovnog suda i Vrhovnog trgovačkog suda, kao i Ustavnog suda (vidi njihove presude od 29. travnja 2010. i 27. siječnja 2011., citirane u st. 37. ove presude), zauzet je stav da ukoliko se vlasništvo potražuje od *bona fide* kupca, izvorni vlasnik mora dokazati da je imovina bila otuđena bez njegove namjere da njome raspolaze. Najviši sudovi izričito su uputili sudove nižeg stupnja da ispituju namjeru vlasnika kao zasebno pitanje,

neovisno o činjenici da li je ugovor kao *titulus za* prijenos prava vlasništva valjan.

73. Međutim, ni Općinski sud Cheryomushkinskiy ni Gradski sud Moskve nisu ispitali namjeru Stambenog odjela Moskve u pogledu prijenosa vlasništva. Čim su sudovi utvrdili postojanje prijevare u postupku otkupa stana te ocijenili taj pravni posao ništavim, automatski su zaključili da je Grad Moskva lišen vlasništva na dotičnom stanu bez da je postojala namjera da njime raspolaže. Na ovaj propust ukazali su u reviziji moskovski pravobranitelj i zamjenik državnog odvjetnika, međutim Vrhovni sud nije smatrao osnovanim predmet iznova ispitati.

74. S obzirom na navedeno, Sud ne može isključiti da su postojali određeni nedostaci bilo u primjeni domaćeg prava ili u kvaliteti zakona, u smislu da isti nije bio dovoljno jasan. Međutim, Sud može izostaviti rješavanje ove točke jer, bez obzira na domaću zakonitost miješanja, nije ispunjen uvjet razmjernosti, kao što će biti objašnjeno u daljnjem tekstu.

(iv) *Legitimni cilj*

75. Sud će pretpostaviti da su osporene mjere miješanja provedene u javnom interesu radi zaštite položaja i potreba osoba na listi čekanja za socijalne stanove, a kao što to tvrdi Vlada. U svakom slučaju, Sud će u pogledu stanovanja cijeliti sudsku odluku kojom se određuje što predstavlja opći interes, osim ako je odluka očigledno neutemeljena (vidi *Immobiliare Saffi protiv Italije* [GC], br. 22774/93, st. 49., ECHR 1999-V).

(v) *Razmjernost miješanja*

76. Sud ponavlja da miješanje u mirno uživanje vlasništva, osim što mora biti zakonito i služiti legitimnom cilju, također mora zadovoljiti uvjetu razmjernosti. Kako je Sud u više navrata istaknuo, mora biti uspostavljen traženi odnos ravnoteže između potreba javnog interesa i zaštite temeljnih prava pojedinca, a potraga za takovom pravičnom ravnotežom svojstvena je cijeloj Konvenciji. Neće postojati tražena ravnoteža ukoliko se dotičnoj osobi nametne nerazmjern i prekomjern teret (vidi *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske*, 23. rujan 1982., st. 69.-74., Serija A br. 52, i *Brumărescu protiv Rumunjske* [GC], br. 28342/95, st. 78., ECHR 1999-VII).

77. Kao što je ranije navedeno, podnositeljica zahtjeva lišena je vlasništva zbog prijevare koju su u postupku otkupa predmetnog stana počinile treće osobe krivotvoreći isprave (vidi st. 24. i

54. gore). Sud je već ranije ukazao da je postupak otkupa proveden od strane službenih tijela koja su nastupala u svojstvu države (vidi st. 57. gore). Nadalje, Sud primjećuje kako iz Vladinih podnesaka ne proizlazi zašto je krivotvorenje isprava otkriveno tek 2008. godine, a ne u 2004. odnosno 2005. kada su nadležna tijela rješavala zahtjev za prijavu prebivališta, zahtjev za dodjelu socijalnog stanovanja i otkup gđe Ye. Iz spisa proizlazi da se krivotvorenje isprava moglo utvrditi na jednostavan način, provjerom

u Kaluga općinskom registru čiji je pečat korišten na krivotvorenom vjenčanom listu i kontaktiranjem s javnim bilježnikom u Moskvi koji je ovjerio zahtjev za otkup g. M. Isto tako, tijela Grada Moskve nadležna za reguliranje pitanja putovnica mogla su jednostavnom provjerom baze podataka utvrditi da je putovnica u vrijeme kada se gđa. Ye. njome služila za identifikaciju bila prijavljena kao izgubljena. Dodatni upit također se mogao podnijeti nadležnom tijelu za putovnice u Kalugi radi provjere valjanosti putovnice gđe Ye. i provjere njezina prebivališta.

78. Prema mišljenju Suda, ništa nije sprječavalo tijela nadležna za upis prebivališta, socijalnog najma i otkupa da provjere autentičnost isprava prilikom podnošenja zahtjeva od strane gđe Ye. U isključivoj je nadležnosti države definirati uvjete i postupak raspolaganja državnom imovinom u korist trećih te nadgledati postupanje u skladu s propisanim uvjetima. Štoviše, kasniji pravni poslovi u odnosu na dotični stan također su bili u nadležnosti same države, u ovom slučaju postupak pred Moskovskim uredom Savezne uprave za registraciju imovine koji je usmjeren na pružanje dodatne sigurnost nositelju prava vlasništva. Imajući u vidu da je tako velik broj državnih tijela propustio utvrditi nepravilnosti u pogledu vlasništva gđe Ye. to nije za očekivati da bi podnositeljica zahtjeva, ili bilo koja druga osoba kao kupac stana, posumnjala u zakonitost vlasništva zbog nepravilnosti koje su trebale biti eliminirane u postupcima posebno propisanim upravo za to. „Previd“ nadležnih tijela ne može opravdati oduzimanje prava vlasništva predmetnog stana *bona fide* kupcu.

79. Sud nadalje primjećuje da je podnositeljici zahtjeva oduzeto vlasništvo bez naknade i da joj od strane države nije dodijeljen zamjenski smještaj. Sud je stoga tvrdnje Vlade da je podnositeljica zahtjeva sama odgovorna za svoju situaciju jer nije upotrijebila dužnu pažnju, odnosno jer je postupala s lošom namjerom i nezakonito, odbacio kao neutemeljene navodeći da nisu u skladu s njihovim drugim podnescima i utvrđenjima domaćih sudova. Sud smatra da bi greške ili propusti državnih tijela trebale ići u korist pogođenih osoba, osobito ako se time ne dovodi u pitanje kakav drugi suprotstavljeni privatni interes. Drugim riječima, rizik svake greške što je počinio državno tijelo trebala bi snositi sama država, a propusti se ne bi smjeli ispravljati na štetu pojedinca (vidi *Gashi*, citirano gore, st. 40., i, *mutatis mutandis*, *Radchikov protiv Rusije*, br. 65582/01, st. 50., 24. svibnja 2007.). Sud stoga zaključuje da je oduzimanjem vlasništva predmetnog stana podnositeljici zahtjeva nametnut prekomjeran osobni teret, a da javni interes to nije opravdao.

80. Vlada je tvrdila da su se učinci gubitka vlasništva podnositeljice mogli ublažiti da je ista tužila g. V. za naknadu štete. Doista, Sud prihvaća da podnositeljica zahtjeva ima tu mogućnost na raspolaganju. Međutim, okolnosti konkretnog slučaja jasno ukazuju da isplata štete nije izvjesna, jer se istraga u kaznenom postupku vodi protiv nepoznate osobe, dok su izgledi za pronalaženje krivca u ovoj fazi neznatni s obzirom da su ključni svjedoci,

g. M. i gđa Ye umrli. Vlada u biti sugerira da podnositeljica zahtjeva prekomjeran pojedinačni teret nametne drugom *bona fide* kupcu, a Sud ne vidi kako bi to poboljšalo ravnotežu između javnog interesa i potrebe da se zaštite prava pojedinca. Sud međutim ponavlja da će naknada štete koju bi podnositeljica zahtjeva eventualno mogla ostvariti od g. V. biti od utjecaja kod odmjeravanja visine naknade temeljem članka 41. Konvencije ukoliko Sud njezin zahtjev nađe osnovanim (vidi st. 61. gore).

81. Slijedom navedenoga, Sud može nedvojbeno zaključiti da uvjeti u kojima je podnositeljica zahtjeva lišena vlasništva predmetnog stana predstavljaju prekomjeran individualni teret i da nadležne vlasti nisu uspostavile pravičan odnos ravnoteže između javnog interesa s jedne strane i prava podnositeljice na mirno uživanje vlasništva s druge strane.

82. Stoga je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

83. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da joj je prisilnim iseljenjem povrijeđeno pravo na poštivanje doma. Pozvala se na članak 8. Konvencije koji glasi:

“1. Svako ima pravo na štovanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, gospodarske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Tvrdnje stranaka

1. Vlada

84. Vladine tvrdnje koje se odnose na članak 8. su u biti bile jednake onima koje se odnose na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Vlada je smatrala kako je iseljenje podnositeljice u cijelosti zakonito, usmjereno ka legitimnom cilju zaštite prava osoba koje ispunjavaju uvjete za socijalni smještaj i razmjerno tom cilju. Vlada je naglasila da je u slučaju podnositeljice rok za iseljenje u više navrata produžavan te da ista nije bila izbačena na ulicu već se mogla preseliti k roditeljima koji također žive u Moskvi.

2. Podnositeljica zahtjeva

85. Podnositeljica zahtjeva ustrajala je kod svojih navoda tvrdeći da njezino iseljenje nije u javnom interesu. Od osobe koja se sama uzdržavala

postala je socijalni slučaj, a nadležna tijela odbila su joj osigurati nužni smještaj. Također je istaknula da joj je Stambeni odjel Moskve uskratio mogućnost da u stanu živi pod uvjetima socijalnog najma; budući da je izgubila spor u postupku radi iseljenja smatra se da više nema prebivalište u Moskvi radi čega ne ispunjava uvjete za socijalno stanovanje. Štoviše, čak i da ostvari pravo da bude stavljena na listu čekanja, morala bi čekati najmanje deset godina za smještaj.

86. Nadalje, podnositeljica je navela kako si sa svojim mjesečnim primanjima od oko 250 eura (EUR) ne bi mogla priuštiti drugi stan, jer najniža cijena jednosobnog stana u Moskvi iznosi oko 150.000 EUR, dok bi je najam koštao najmanje 500 EUR mjesečno. Preseljenje u drugu regiju za podnositeljicu zahtjeva nije bilo moguće jer si ni tamo ne bi mogla priuštiti smještaj iako su cijene stanovanja izvan Moskve bile niže, a u svakom slučaju sva njezina obitelj i prijatelji, te posao se nalaze u Moskvi, dok je za druga mjesta ništa ne veže.

87. Konačno, podnositeljica zahtjeva tvrdi da odgoda roka za iseljenje ne mijenja puno na situaciji, jer je iseljenje ipak neminovno, pogotovo zato što je njezin posljednji zahtjev za odgodu roka odbijen.

B. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

88. Vlada nije iznijela druge prigovore u pogledu dopuštenosti ovog dijela zahtjeva podnositeljice, osim onih koji su već ispitani i odbačeni u odnosu na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Sud smatra da se i u odnosu na članak 8. Konvencije može donijeti ista odluka u pogledu dopuštenosti. Sud primjećuje da ovaj dio zahtjeva nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. st. 3. Konvencije. Nadalje, utvrđuje kako isti nije nedopušten ni po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

89. Sud prije svega primjećuje da podnositeljica zahtjeva živi u predmetnom stanu sa svojim maloljetnim sinom otkako ga je u rujnu 2005. godine kupila od g. V. Pravo vlasništva uredno je upisano u zemljišne knjige i zakonski je priznato. Njezino pravo da živi u predmetnom stanu proizlazi iz njezinog prava vlasništva. Taj stan je, dakle, nedvojbeno njezin dom, što Vlada nikad nije osporavala.

90. Sud će u nastavku razmotriti da li je došlo do miješanja u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njezinog doma. Sud navodi da presuda kojom joj je oduzeto vlasništvo ujedno sadrži i nalog za njezino iseljenje, a ta je presuda pravomoćna i ovršna. Podnositeljica zahtjeva nema daljnjih

moгуćnosti za pobijanje odluke kojom joj se nalaže da napustiti stan, a sudovi joj više neće odgoditi rok za iseljenje. Sud ponavlja da izdavanje naloga za iseljenje predstavlja miješanje u pravo na poštivanje doma dotične osobe, bez obzira na to što do iseljenja *de facto* još uvijek nije došlo (vidi *Stanková protiv Slovačke*, br. 7205/02, 9. listopada 2007.; *McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 19009/04, 13. svibnja 2008.; i *Ćosić protiv Hrvatske*, br. 28261/06, 15. siječnja 2009.). Vlada nije izričito osporavala činjenicu da je u konkretnom slučaju došlo do miješanja u pravo podnositeljice zajamčeno člankom 8., a s obzirom na utvrđene okolnosti uopće nije upitno da je došlo do miješanja.

91. Sud nadalje primjećuje da zakonitost iseljenja nije predmet spora. U skladu s domaćim pravom, iseljenje je posljedica prestanka prava vlasništva. Stoga se ono smatra zakonitim. Što se tiče postojanja legitimnog cilja, Sud prihvaća Vladine tvrdnje da je iseljenje podnositeljice zahtjeva usmjereno na zaštitu prava osoba koje primaju socijalnu pomoć, a kojima stan treba biti dodijeljen na korištenje.

92. Stoga će Sud ispitati je li miješanje bilo „potrebno u demokratskom društvu“. Da bi to utvrdio, Sud mora cijeliti da li je takvo miješanje bilo učinjeno s ciljem zadovoljavanja „prijeko društvene potrebe“ te, naročito, da li je bilo razmjerno legitimnom cilju. Sud je ranije utvrdio da je diskrecija u stambenim pitanjima kada su u pitanju prava zajamčena člankom 8. znatno manja u odnosu na prava zajamčena člankom 1. Protokola br. 1, obzirom na važnost članka 8. za prava pojedinca na identitet, samoodređenje, fizički i moralni integritet, održavanje odnosa s drugima i osiguranja sigurnog mjesta u zajednici (vidi *Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 66746/01, st. 81.–84., 27. svibnja 2004., i *Orlić protiv Hrvatske*, br. 48833/07, 21. lipnja 2011., st. 63.–70.).

93. Sud primjećuje da su domaći sudovi naložili iseljenje podnositeljice istodobno s donošenjem odluke kojom se ista lišava prava vlasništva. Domaći sudovi nisu se upuštali u analizu razmjernosti mjera koje su se trebale poduzeti protiv podnositeljice, posebice iseljenja iz stana koji je proglašen vlasništvom države. Međutim, Konvencija nalaže da svako miješanje u pravo na dom osim što mora biti zakonito, mora sukladno odredbi st. 2. članka 8. biti i razmjerno legitimnom cilju koji se miješanjem nastoji postići u konkretnom slučaju. Nadalje, ne postoji pravna odredba domaćeg zakona koju valja tumačiti i primijeniti na način nespojiv s obvezama tužene države prema Konvenciji (vidi *Stanková*, citirano gore, st. 24., 9. listopada 2007.).

94. Sud također pridaje važnost činjenici da je podnositeljici zahtjeva vlasništvo oduzela država, a ne druga privatna osoba čiji bi interesi u pogledu korištenja tog stana mogli biti dovedeni u pitanje (vidi *Orlić*, citirano, st. 69.). Navodni korisnici predmetnog stana koji se nalaze na listi čekanja nisu dovoljno individualizirani da bi se mogla ocjenjivati ravnoteža njihovih stvarnih potreba sa stvarnim potrebama podnositeljice. U svakom

slučaju, niti jedna osoba na toj listi čekanja ne bi bila privržena stanu na isti način kao podnositelja zahtjeva, niti bi imala interes i potrebu za stanom veći od same podnositeljice.

95. Konačno, Sud uzima u obzir da podnositeljici zahtjeva nije osiguran podoban zamjenski smještaj, niti je od Stambenog odjela Moskve iskazana namjera da se istoj osigura adekvatno stanovanje nakon prisilnog iseljenja, ni trajno pa čak ni privremeno. Osim što su sugerirali da podnositeljica zahtjeva ode živjeti sa svojim roditeljima, nadležne vlasti ni na koji način nisu pridonijele rješenju njezina stambenog pitanja. Iz toga proizlazi da su prava podnositeljice zahtjeva kao pojedinca zajamčena člankom 8. Konvencije potpuno zanemarena u odnosu na prava i interese Grada Moskve.

96. Slijedom iznijetoga u konkretnom je slučaju došlo do povrede članka 8. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

97. Članak 41. Konvencije propisuje:

“ Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarne pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

98. Podnositeljica zahtjeva potraživala je iznos od 249,547 američkih dolara (USD) na ime naknade materijalne štete, a koji odgovora iznosu za koji bi ista mogla kupiti stan sličan onome koji joj je oduzet. Potraživala je iznos od 60,000 EUR na ime naknade nematerijalne štete koju su ona i njezin sin pretrpjeli (30,000 EUR svaki), zbog zabrinutosti uzrokovane naglim gubitkom svog doma. Navela je da su ona i sin pretrpjeli stres zbog naloga za iseljenje kao i zbog činjenice da je morala pronaći novi dom za čije plaćanje nije imala sredstava, te zbog dugotrajnosti sudskih postupaka koji su se godinama vodili radi utvrđivanja prava vlasništva.

99. Vlada smatra da su potraživani iznosi neutemeljeni i prekomjerni. Ističe da bi Sud trebao voditi računa o svojoj supsidijarnoj ulozi i suzdržati se od preuzimanja uloge domaćeg suda koji rješava spor. Vlada je također ponovila da podnositeljica zahtjeva još uvijek može tužiti za štetu zbog gubitka prava vlasništva g. V.

100. U slučaju da Sud usvoji zahtjev podnositeljice, Vlada smatra da istoj ne bi smio dosuditi štetu u iznosu višem od 998.000 ruskih rubalja (RUB), a koji predstavlja kupoprodajnu cijenu za predmetni stan utvrđenu ugovorom zaključenim između podnositeljice i g. V. Ističe da su stranke namjerno naznačile kupoprodajnu cijenu nižu od stvarne tržišne cijene kako

bi izbjegle oporezivanje. Međutim, za slučaj da Sud smatra da podnositeljici valja naknaditi materijalnu štetu u visini trenutne tržišne vrijednosti stana, Vlada je dostavila službene procjene Ureda gradonačelnika Grada Moskve iz kojih proizlazi da je tržišna cijena stana na sličnoj lokaciji u prosincu 2012. iznosila približno između 145,000 i 155,000 RUB po kvadratnom metru, pa bi tako stan površine 37,6 kvadratnih metara koštao između 5,452,000 i 5,828,000 RUB.

101. Vlada je također osporila zahtjev podnositeljice koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete. Vlada je u prvom redu navela kako sin podnositeljice zahtjeva nije stranka u ovom postupku pa bi zbog nedostatka aktivne legitimacije Sud trebao odbaciti zahtjev za naknadu štete koji se odnosi na njega. Vlada je nastavno navela kako utuženi iznosi uvelike premašuju naknadu koju je Sud priznavao u sličnim slučajevima.

102. Glede navoda Vlade o supsidijarnoj ulozi Suda u građansko-pravnim pitanjima, Sud se poziva na dio odluke u kojem je razmatrao ovaj preliminarni prigovor (vidi st. 52.-59. gore) i zaključio da se postupak u ovom slučaju ne može smatrati sporom između osoba privatnog prava, pa se stoga taj zaključak i ovdje ponavlja.

103. Što se tiče navoda Vlade da podnositeljica zahtjeva još uvijek može tužiti za naknadu štete g. V., Sud opetovano ističe da se eventualna šteta koju bi podnositeljica ostvarila od g. V. uzima u obzir prilikom odmjeravanja visine naknade materijalne štete koja je predmet zahtjeva podnositeljice u ovom postupku temeljem članka 41. Konvencije. Međutim, u postupku nije dokazano da je podnositeljici zahtjeva isplaćena naknada, a Sud nema nikakvih saznanja da je u tijeku postupak radi naknade štete pred domaćim sudom. Sud će stoga pretpostaviti da podnositeljica nije ostvarila nikakvu naknadu štete od g. V. Sud štoviše smatra da ukoliko podnositeljica u budućnosti pokrene spor radi naknade štete pred domaćim sudom, isti će cijeniti činjenicu da je podnositeljici dosuđena naknada štete u postupku pred ovim Sudom. Stoga će Sud nastaviti s ispitivanjem zahtjeva u odnosu na pravičnu naknadu.

104. Sud ponavlja da je u konkretnom slučaju došlo do povrede prava podnositeljice na mirno uživanje vlasništva zajamčeno člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju i to oduzimanjem vlasništva predmetnog stana (vidi st. **Error! Reference source not found.** gore). Sud opetovano ističe da iseljenje podnositeljice zahtjeva koje je naloženo zajedno s oduzimanjem prava vlasništva, predstavlja povredu prava na dom zajamčenog člankom 8. Konvencije (vidi st. **Error! Reference source not found.** gore). Sud je naglasio važnost koju pravo na dom ima u hijerarhiji prava zaštićenih Konvencijom (vidi st. **Error! Reference source not found.** gore), a također je cijenio privrženost podnositeljice dotičnom stanu (vidi st. **Error! Reference source not found.** gore). Sud utvrđuje kako postoji uzročna veza između utvrđenih povreda prava i štete koju je podnositeljica zahtjeva pretrpjela.

105. Sud ponavlja da članak 41. Konvencije u prvom redu propisuje *restitutio in integrum*, a od tužene se države očekuje uspostava stanja koje je postojalo prije nastupanja štete u onoj mjeri u kojoj je to stvarno moguće (vidi, između ostalih, *Piersack protiv Belgije* (Članak 50.), 26. listopada 1984., st. 12., Serija A br. 85; *Tchitchinadze protiv Gruzije*, br. 18156/05, st. 69., 27. svibnja 2010.; *Fener Rum Patrikliği (Ecumenical Patriarchy) protiv Turske* (pravična naknada), br. 14340/05, st. 35., 15. lipnja 2010., st. 198.; i *Stoycheva protiv Bugarske*, br. 43590/04, 19. lipnja 2011.). Slijedom iznijetoga, a imajući u vidu činjenice utvrđene u ovom postupku, posebice utvrđenje da ne postoji javni interes ili druga prepreka za povrat prava vlasništva podnositeljici zahtjeva, Sud smatra da je najprikladniji oblik zadovoljštine vraćanje vlasništva stana podnositeljici i ukidanje naloga za njezino iseljenje. Dakle, podnositeljica zahtjeva će se vratiti u situaciju istovjetnu onoj u kojoj se nalazila prije povrede članka 8. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

106. Nastavno, Sud smatra kako je nesporno da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela tjeskobu i zabrinutost radi gubitka vlasništva i predstojećeg prisilnog iseljenja iz stana. Sud je ranije u obrazloženju naveo kako vlasti nisu poduzele ništa radi ublažavanja duševnih boli podnositeljice uzrokovanih gubitkom vlasništva, iako su bile svjesne činjenice da je ista vlasništvo predmetnog stana stekla u dobroj vjeri. Sud prihvaća tvrdnju Vlade da sin podnositeljice zahtjeva nije stranka u ovom postupku pa se presuda ne može odnositi na njega, međutim smatra da je status samohranog roditelja maloljetnog djeteta relevantan čimbenik, koji opravdava pretrpljenu tjeskobu i strah koji je podnositeljica trpjela zbog predstojećeg iseljenja. Sud smatra da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela duševne boli koje se ne mogu naknaditi samo utvrđenjem da je došlo do povrede. Imajući u vidu prirodu povreda u konkretnom slučaju, Sud zahtjev za naknadu štete podnositeljice smatra osnovanim te joj na ime nematerijalne štete dosuđuje iznos od 9.000 EUR.

B. Troškovi i izdaci

107. Podnositeljica zahtjeva potražuje iznos od 10,000 EUR i iznos od 23,343 RUB na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom i iznos od 224,936 RUB na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima, što uključuje troškove sudskih pristojbi, nagrade odvjetnika, troškove javnog bilježnika i druge materijalne troškova. Također je obuhvatila slijedeće troškove: poštanske usluge u iznosu od 583 RUB i 2,611 RUB; iznos od 5,150 RUB na ime troškova vještačenja tržišne vrijednosti stana i iznos od 15,000 RUB za troškove prijevoda. Dakle, podnositeljica zahtjeva ukupno potražuje na ime naknade troškova postupka iznos od 10,000 EUR i 271,623 RUB. Podnositeljica je dostavila račune kao dokaz stvarno učinjenih troškova.

108. Vlada je navela kako se zahtjev za naknadu troškova postupka odnosi na samu podnositeljicu zahtjeva, ali i na njezinog sina. Vlada je zahtijevala od Suda da odbije zahtjev za naknadu troškova postupka u odnosu na sina podnositeljice obzirom da on nije stanka u postupku pred Sudom. U svakom slučaju, Vlada je tvrdila da su troškovi i izdaci neutemeljeni i prekomjerni. Naposljetku, g. Puzanov, odvjetnik podnositeljice nije koristio svoj žig i time dokazao da je ovlašten zastupati podnositeljicu zahtjeva u svojstvu odvjetnika.

109. Vlada je zatražila od Suda da odbije zahtjev podnositeljice za naknadu troškova i izdataka postupka pred domaćim sudovima u iznosu od 224,936 RUB navodeći kako isti nisu relevantni za postupak koji se vodi pred ovim Sudom.

110. Vlada je priznala troškove prijevoda, vještačenja i poštanskih usluga.

111. Prema praksi Suda, troškovi i izdaci neće biti dosuđeni, osim ako se ne utvrdi da su isti stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu. Sud je utvrdio da je g. Puzanov zaključio dva ugovora o zastupanju, jedan koji se odnosi na zastupanje podnositeljice pred ovim Sudom i isti takav ugovor koji se odnosi na zastupanje njezina sina. Međutim, osnovani su navodi Vlade da je zahtjev pred Sudom podnijela samo gđa. Gladysheva, a ne i njezin sin. Sud stoga ne priznaje dio zahtjeva koji se odnosi na troškove postupka zatražene u ime sina podnositeljice te odbacuje zahtjev za naknadu troškova postupka preko iznosa od 5,000 EUR. Što se tiče nagrade za zastupanje g. Puzanova, Sud utvrđuje da je isti sastavljao podneske u ime podnositeljice zahtjeva čime je dokazano da je u svojstvu punomoćnika zastupao podnositeljicu u ovom postupku. Sud smatra da podnositeljici zahtjeva moraju biti nadoknađeni troškovi koje je imala na ime zastupanja po odvjetniku temeljem ugovora, neovisno o tome da li se odvjetnik koristio svojim žigom, a na što ukazuje Vlada.

112. Konačno, Sud smatra da su troškovi i izdaci nastali u domaćem postupku pravno relevantni za ovaj slučaj te kao takvi moraju biti nadoknađeni, kao i ostali troškovi i izdaci koje potražuje podnositeljica.

113. Slijedom iznijetoga, Sud podnositeljici zahtjeva dosuđuje na ime troškova i izdataka iznos od 11,245 EUR.

C. Zatezna kamata

114. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* zahtjev dopuštenim;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju;
3. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
4. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država mora, na odgovarajući način, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44. st. 2. Konvencije, priznati podnositeljici zahtjeva vlasništvo nad predmetnim stanom i obustaviti nalog za iseljenje;
 - (b) da tužena država treba isplatiti, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44. st. 2. Konvencije, slijedeće iznose koje je potrebno preračunati u ruske rublje prema tečaju važećem na dan namirenja:
 - (i) 9,000 EUR (devet tisuća eura), na ime nematerijalne štete, uvećane za sve poreze koji bi se podnositeljici zahtjeva mogli zaračunati;
 - (ii) 11,245 EUR (jedanaest tisuća dvije stotine četrdeset i pet eura) na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositeljici zahtjeva mogli zaračunati;
 - (c) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
5. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositeljice za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskom i otpravljeno u pisanom obliku dana 6. prosinca 2011. godine u skladu s pravilom 77. st. 2. i 3. Poslovnika Suda.

André Wampach
zamjenik tajnika

Nina Vajić
predsjednica

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse

Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.